

Mednarodni dogovori o nadzoru odpadnih kovin

Na sedežu UNECE (United Nations Economic Commission for Europe) v Ženevi je bil junija sestanek na temo nadzora radioaktivnosti odpadnih kovin. Sodelovali smo predstavniki 26 držav iz celega sveta in več mednarodnih združenj. Dopolnjevali smo prvi osnutek mednarodnih priporočil o nadzoru radioaktivnosti v odpadnih kovinah iz leta 2004. Podrobnosti o sestanku in dokumenti so dosegljivi na spletnih straneh:

<http://www.unece.org/trans/radiation/radiation.html>.

Na sestanku smo pripravili dokument z delovnim naslovom "Recommendations on Monitoring and Response Procedures for Radioactive Scrap Metal". Dokument bo neobvezujoč in bo predstavljal usklajena priporočila za posamezne države. Ima naslednja glavna poglavja:

- Ureditev področja
 - Naloge držav
 - Naloge gospodarskih subjektov
 - Mednarodna pravna ureditev
- Viri radioaktivnih materialov v odpadnih kovinah
 - Odgovornosti držav
 - Mednarodni dogovori
 - Koordinacija znotraj države
 - Mednarodna koordinacija
- Priporočila
- Stroški in financiranje
- Preventiva
- Pripravljenost na dogodke
- Detekcija
- Monitoring
 - Na mejah
 - Na odpadnih in pred talilnicami
- Ukrepanje ob alarmih
- Ravnanje z najdenimi viri
- Poročanje
- Usposabljanja
- Mednarodno informiranje

Med sestankom je vrsta držav predstavila razmere pri njih. Povsod se seveda zavedajo potencialnih nevarnosti nenadzorovanih radioaktivnih virov, rešitve pa so precej različne med državami. Nekaj primerov je v okvirju. Moj splošen vtis je, da smo se v Sloveniji tega problema lotili kar dobro tako državna uprava kot tudi v gospodarskih podjetjih, ki se ukvarjajo z odpadnimi kovinami.

Ugotavljam, da smo v Sloveniji smiselno združili sile med ustreznimi organi državne uprave, da se podjetja samoiniciativno ustrezno opremljajo in ukrepajo, da imamo zakonsko ureditev ustrezno pokrito, da nimamo problemov s financiranjem reševanja odkritih problemov, da izvajamo preventivne akcije, informiranja in usposabljanja in da imamo vzpostavljen dobro delujoč sistem ukrepanj ob najdbi radioaktivnega vira. Večina tega je nastala zaradi dobre volje vseh vpletenih.

Da pa bi vse doseženo uspešno vzdrževali tudi v prihodnje, je zelo smiselna tudi smer, ki smo jo začrtali s sklepom vlade januarja letos: sprejem podzakonskega akta, ki bo obvezal vse uvoznike in lastnike odpadnih kovin, da opravijo radiološko meritev vsake pošiljke.

Andrej Stritar

Iskanje vira sevanja med odpadnimi kovinami v slovenski železarni

Stanje v nekaterih državah

- **ZDA:** letno povprečno izgubijo ali ukradejo 240 virov, 50 % jih ne najdejo; 8 virov letno najdejo med odpadnimi kovinami, 1-2 vira letno pomotoma stopijo. Imajo skrben monitoring v pristaniščih. Leta 2005 so našli dva vira.
- **Španija:** Njihov protokol med industrijo, državnimi organi in agencijo za radioaktivne odpadke je vzor za druge. Deluje od leta 1999. Združujejo sredstva in koordinirajo ukrepanje. Leta 2005 so našli 79 virov pri zbiralcih, 28 v talilnicah in 2 pri predelavi aluminija.
- **Belgija:** Imajo neobvezujoč sistem meritev. Državni organi zgolj svetujejo. V letih 2004-05 so našli 5 zaprtih virov, 21 primerov s svetlečimi premazi, 11 farmacevtskih proizvodov, 1 mineral in 20 primerov kontaminiranih odpadnih kovin.
- **Češka:** Leta 2005 so našli 19 virov v železarnah, 4 so izgubili, imeli so 12 primerov naravno radioaktivnih materialov, 3 vire pa so vrnili v tujino.
- **Švica:** Zavarovalniško združenje izvaja nadzor izvoza odpadnih kovin v Italijo. Uvoza ne nadzirajo.

Manj zavrnitev na meji

V letu 2005 je inšpekcija Uprave RS za jedrsko varnost obravnavala precej več intervencij zaradi zavrnitev pošilk odpadnih kovin na meji z Italijo ali na meji s Hrvaško kot v prejšnjih letih. V letu 2003 je inšpekcija zaradi zavrnitve pošiljke opravila samo en inšpekcijski pregled, v letu 2004 tri, v letu 2005 pa kar dvanajst.

Intervencija inšpekcije URSJV je bila v vseh primerih zahtevana, saj bi lahko radioaktivno sevanje povzročilo nenamerno dodatno obsevanost prebivalcev ali delavcev, poleg tega pa bi lahko nastala tudi večja gospodarska škoda.

Ker je problem izgubljenih virov skupen več državam, predvsem pa je to problem sosednjih držav in držav bivše Jugoslavije, ki je postal zelo pereč predvsem v drugi polovici leta 2005, je Uprava RS za jedrsko varnost že vzpostavila sodelovanje z: »Državnim zavodom za varstvo pred sevanji, Zagreb, Hrvaška«, »Institutom za medicinu rada i radiološku zaščito »Dr. Dragomir Karajović« Beograd, Srbija, podjetjem »Multiproject Servizi Ambientali«, Gorica, Italija, pooblaščen organizacijo za kontrolo radioaktivnosti v Italiji in »Agenzia Regionale per la Protezione dell' Ambientale del Friuli Venezia Giulia«, Videm, Italija.

S predstavniki omenjenih organizacij je Uprava RS za jedrsko varnost izmenjala izkušnje o ukrepanju v primeru najdb virov sevanj predvsem v pošilkah odpadnih kovin, predvsem pa smo se že na tej stopnji dogovorili o čim hitrejšem medsebojnem obveščanju v primeru tovrstnih najdb. Rezultati aktivnosti vseh vpletenih na tem področju so že vidni, saj sta bili v prvi polovici letošnjega leta potrebni samo dve intervenciji inšpektorjev zaradi zavrnitev pošilk odpadnih kovin na meji.

Pošiljka je bila zavrnjena zaradi radioaktivne svetilne barve na številčnici

Uprava RS za jedrsko varnost bo tudi v prihodnje nadaljevala s sistematičnim povezovanjem z institucijami v sosednjih državah, ki skrbijo, da ne prihaja do incidentov in nesreč z viri sevanj in tudi na ta način prispevala k temu, da ne bo prihajalo do neljubih dogodkov nepotrebnega in neupravičenega zavračanja pošilk odpadnih kovin, predvsem tistih, ki so zavrnjene zaradi drugih razlogov in ne zaradi povišanega sevanja.

Milena Černilogar Radež
Helena Janžekovič

Sodelovanje z APAT

Delegacija URSJV je 26. maja 2006 obiskala Agenzia Regionale per la Protezione dell' Ambientale del Friuli Venezia Giulia (APAT) iz Vidma v Italiji. Obisk je bil namenjen sodelovanju med URSJV in APAT na področjih:

- nadzora nad uporabo virov sevanj
- nadzora nedovoljenega prometa
- nadzora nad ionizirajočim sevanjem v okolju
- pripravljenosti v primeru incidentov ali nesreč.

APAT je lokalna italijanska državna agencija s približno 400 zaposlenimi, med katerimi je šest strokovnjakov posebej usposobljenih za naloge varstva pred sevanji. Glavna dejavnost na področju varstva pred sevanji je nadzor nad ionizirajočim sevanjem v okolju v deželi Furlaniji, Benečiji in Julijski krajini. Izvajajo meritve radona v zaprtih prostorih, tudi v šolah. Nadzirajo izvajanje sevalnih dejavnosti in uporabo virov sevanj in so v letu 2006 izdelali register virov sevanj, ki se nahajajo na območju Furlanije, Benečije in Julijske krajine. Trenutno je v evidenci približno 2000 uporabnikov. Merijo tudi ionizirajoče sevanje v zraku, hrani, tleh in krmi ter ukrepajo v primeru najdbe virov. Prijavo običajno podajo policisti, predstavniki lokalne oblasti ali inšpektorji, ki delajo na drugih področjih. Do sedaj so sodelavci APAT ukrepali približno 60-krat, na meji le nekajkrat. Najdene radioaktivne odpadke prepeljejo v skladišče v Rimu.

Laboratoriji agencije so v procesu akreditacije po ISO 17 025. Program meritev, ki jih izvajajo, je določen na državnem nivoju, o rezultatih meritev pa APAT poroča javnosti v rednem letnem poročilu.

Agencija upravlja tudi sistem zgodnjega obveščanja, ki se nahaja v Trbižu. Več postaj sicer upravljajo tudi gasilske organizacijske enote, vsi podatki pa se nato zbirajo v državni agenciji za nesreče. APAT načrtuje razširitev svoje dejavnosti s povečanjem števila postaj.

Na sestanku, ki je potekal v prijetnem delovnem vzdušju v Palmanovi, smo se dogovorili o medsebojnem strokovnem sodelovanju obeh institucij. V mesecu juniju je delegacija APAT že obiskala URSJV. Strokovnjakom iz Italije smo predstavili naše delo in računalniško voden sistem registrov sevalnih dejavnosti in virov sevanj.

Helena Janžekovič

V zaboju je letalski motor s povečano vsebnost naravnega radioizotopa - torij

Če najdete izgubljen ali odvržen vir sevanja ali če sumite, da gre za vir sevanja, pokličite dežurnega URSJV:

041 982 713

